

KRITERIER FÖR GOD HANDEDNING

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

INNEHÅLL

Till läsaren	3
Målet med kriterierna för god handledning.....	4
Kriterierna för god handledning	6
1 God handledning beaktar elevens eller den studerandes helhetssituation.....	7
2 God handledning är interaktiv och utgår från elevens eller den studerandes behov	8
3 God handledning är tillgänglig i flera kanaler.....	9
4 God handledning innefattar ett sektorsövergripande samarbete.	10
5 God handledning är jämlik, jämställd och etiskt hållbar.....	11
6 God handledning stöder den utvidgade läroplikten och samarbetet i övergångsskedena.....	12
7 God handledning stöder utvecklingen av färdigheter i karriärplanering.....	15
8 God handledning främjar ett aktivt samarbete med arbetslivet...	17
Planering, samordning och utveckling av handledningen – kriterierna för god handledning som en del av det lokala kvalitetssystemet	19
Plan för handledning	19
Utvärdering och utveckling av verksamheten – handledning som en del av kvalitetsarbetet.....	20
Bakgrundsmaterial och publikationer	22
BILAGA 1 Centrala begrepp	25
BILAGA 2 Central lagstiftning	29

TILL LÄSAREN

Alla elever och studerande har rätt till god handledning. Handledningen genomförs som ett samarbete mellan personalen i skolan eller läroanstalten. Kriterierna för god handledning är ett verktyg för att utveckla och säkerställa handledningen i skolornas och läroanstalternas föränderliga lär- och verksamhetsmiljöer.

Som en del av utvidgandet av läroplikten har undervisnings- och kulturministeriet genomfört ett program för utveckling av studiehandledningen inom den grundläggande utbildningen, yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen. Programmets mål var att stärka genomförandet av elev- och studiehandledningen samt rutinerna, samarbetet, systematiken och kontinuiteten från grundskolan till andra stadiet, fortsatta studier och arbetslivet. Programmet för utveckling av studiehandledningen har genomförts med en tydlig koppling till beredningen av utvidgandet av läroplikten, programmet *Utbildning för alla*, programmet *Rätt att kunna* samt programmet för kvaliteten på och tillgången till gymnasieutbildning. Därtill har man som en del av utvecklingsprogrammet även uppdaterat kriterierna för god handledning.

Kriterierna för god handledning stöder utvidgandet av läroplikten genom att stärka samarbetet mellan den grundläggande utbildningen och andra stadiet, samarbetet med intressentgrupper och arbetslivet samt systematiken i utvecklingen av handledningen i olika lär- och verksamhetsmiljöer.

Utbildningsstyrelsen tillsatte i januari 2022 en arbetsgrupp som stöd för arbetet med uppdateringen av kriterierna för god handledning. Arbetsgruppen bestod av olika experter inom handledning. I arbetsgruppens arbete deltog experter från den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen, yrkesutbildningen, Navigatorn, lärarutbildningen och universiteten. Kriterierna har också kommenterats av bland annat arbetssektionen inom LIV-forumet för livslång handledning.

Utkastet till kriterierna för god handledning utarbetades av det nationella projektet VALO för kvalitet i handledningen (programmet *Rätt att kunna*) och blev klart i juni 2022. Därefter har experter inom handledning från Utbildningsstyrelsen och undervisnings- och kulturministeriet arbetat vidare med kriterierna. Kriterierna för god handledning kommer i fortsättningen att uppdateras regelbundet.

Vi hoppas att dessa kriterier för god handledning ska ge läsaren nya insikter. Vi vill rikta ett varmt tack till de experter som bidragit med sin sakkunskap.

Helsingfors, februari 2023

Specialsakkunnig Tiina Kärkkäinen
Undervisningsråd Kati Taipale
Undervisningsråd Mia Vartiainen

Utbildningsstyrelsen

MÅLET MED KRITERIERNA FÖR GOD HANDLEDNING

Kriterierna för god handledning är en *rekommendation* och ett *verktyg* som har utarbetats för att stödja, utveckla och säkerställa handledningens kvalitet i *den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet*. Målet med kriterierna för god handledning är att stöda ett mångsidigt utbud av handledning samt säkerställa att handledningen är tillgänglig för alla och håller en hög kvalitet. Kriterierna stöder också genomförandet av handledningen så att eleverna och de studerande får god handledning när de behöver det. Betydelsen av handledning blir särskilt stor i övergångsskedena, exempelvis när man övergår från ett utbildningsstadium till ett annat. Lär- och verksamhetsmiljöerna förändras och kontinuiteten i lärandet och handledningen har blivit allt viktigare. Handledningen har en central betydelse för att öka välbefinnandet och förebygga marginalisering.

Kriterierna för god handledning bidrar till att främja utvecklingen av det nationella kvalitets- och utvärderingssystemet för handledning i enlighet med målen i strategin för livslång handledning. Målet med åtgärderna i strategin är både att främja elevernas och de studerandes egna förutsättningar för att fatta beslut om karriären, och att säkerställa det stöd som behövs genom informations-, rådgivnings- och handledningstjänster i flera kanaler.

Kriterierna för god handledning riktar sig särskilt till elev- och studiehandledare samt utbildningsanordnare. Kriterierna kan fungera som ett underlag för att bilda sig en gemensam uppfattning om handledningen samt för att utveckla kvaliteten på handledningen. Kriterierna för god handledning kan också användas av exempelvis elever och studerande, personal i skolor och läroanstalter, vårdnadshavare, intressentgrupper och beslutsfattare.

De centrala begreppen som använts i kriterierna för god handledning finns definierade i bilaga 1. Den centrala lagstiftningen gällande kriterierna för god handledning finns i bilaga 2.

Kriterierna för god handledning kommer i fortsättningen att uppdateras regelbundet. I uppdateringen kommer man att beakta förändringarna i lär- och verksamhetsmiljön och deras inverkan på kontinuiteten i lärandet och handledningen.

KRITERIERNA FÖR GOD HANDEDNING

I kriterierna för god handledning har man beaktat målen och rekommendationerna i strategin för livslång handledning, som innebär att handledningen ska utvecklas och genomföras

- tillgängligt och kundorienterat
- digitalt
- högklassigt
- jämlikt och hållbart
- sektorsövergripande och samordnat
- faktabaserat.

Kriterierna för god handledning

Handledningen beaktar elevens eller den studerandes helhetssituation

Handledningen är interaktiv och utgår från eleven eller den studerande

Handledningen är tillgänglig i flera kanaler

Handledningen innefattar ett sektorsövergripande samarbete

Handledningen är jämlik, jämställd och etiskt hållbar

Handledningen stöder samarbetet i övergångsskedena

Handledningen stöder utvecklingen av färdigheter i karriärplanering

Handledningen främjar ett aktivt samarbete med arbetslivet

1 God handledning beaktar elevens eller den studerandes helhetsituation

Handledning som beaktar elevens eller den studerandes helhetsituation innebär en handledning som genomförs på ett lyhört sätt och vid rätt tidpunkt. Helhetsituationen har särskilt stor betydelse vid övergångsskedena. I samband med dem beaktar man vid behov genom sektorsövergripande handledning elevens eller den studerandes individuella behov och målsättningar.

Genom god individuell handledning eller grupphandledning kan eleven eller den studerande reflektera över sitt sätt att lära sig. Genom handledningen får eleven eller den studerande hjälp att identifiera och utvärdera sitt kunnande samt sina behov av

handledning och utveckling. God handledning stöder eleven eller den studerande i att klargöra sina egna planer samt i att skapa framtidstro.

God handledning stöder elevens eller den studerandes helhetsituation, när eleven eller den studerande

- utvecklar färdigheter för att lära sig att lära
- utvecklar samarbets- och interaktionsfärdigheter
- identifierar sina styrkor
- stärks i sin delaktighet
- ställer upp mål för sig själv och uppnår dem
- får tillräcklig och lämplig handledning i förhållande till sina egna färdigheter och mål.

Bild: Nina Rodionoff

Bild: Hanna Anttila

2 God handledning är interaktiv och utgår från elevens eller den studerandes behov

Handledningen genomförs på ett interaktivt sätt och utgår från elevens eller den studerandes behov. Den främjar elevens eller den studerandes meningsfulla upplevelser samt stärker hans aktörskap och engagemang i studierna i den egna lär- och verksamhetsmiljön. Eleven eller den studerande lär sig att använda och tillämpa aktuell information om utbildning, yrken och arbetsmöjligheter.

I handledningen av elever och studerande som behöver särskilt stöd betonas det sektorsövergripande samarbetet som inleds i ett tillräckligt tidigt skede. För elever och studerande som behöver särskilt stöd är en fungerande handledningsrelation särskilt viktig, eftersom de ofta har ett större behov av individuell handledning.

God handledning är interaktiv och utgår från elevens eller den studerandes behov när den

- beaktar elevens eller den studerandes behov och färdigheter
- stärker elevens eller den studerandes motivation
- främjar genomförandet av de individuella studie- och karriärplanerna
- är kontinuerlig i olika övergångsskeden
- bygger på ömsesidigt förtroende
- möjliggör kontinuerlig uppmuntrande respons
- hjälper eleven eller den studerande att engagera sig i sina studier.

3 God handledning är tillgänglig i flera kanaler

Vid genomförandet av handledningen är det viktigt att planera handledningen, så att den är tillgänglig för eleverna och de studerande. Eleverna och de studerande vet vem som ger handledning samt var och hur de kan nå handledaren. De ska också få information om handledningsrutinerna. I handledningen används mångsidiga metoder. Eleverna och de studerande ska erbjudas handledning under tiden för lärandet och studierna samt i olika lärmiljöer.

Eleverna och de studerande kan inhämta kunskaper i skolan eller vid läroanstalten, genom studier på nätet eller på en arbetsplats. Eleven eller den studerande har rätt till

- elevhandledning enligt läroplanen och vid behov intensifierad personlig elevhandledning enligt sina behov (grundläggande utbildning)
- regelbunden studiehandledning och personlig handledning enligt sina behov (gymnasieutbildning)
- handledning i olika lärmiljöer samt personlig handledning och annan studiehandledning enligt behov (yrkesutbildning).

Handledning som erbjuds i olika kanaler är oberoende av tid och plats. Den ökar tillgången och tillgängligheten till handledningstjänsterna samt främjar utbudet av tjänster, tillvägagångssätt och arbetsverktyg.

God handledning är tillgänglig och erbjuds i olika kanaler när den

- innehåller individuell handledning, handledning i mindre grupper, grupphandledning och kamrathandledning
- kan genomföras såväl på plats som på distans och digitalt
- innehåller olika former av handledning som utgår från elevens eller den studerandes mål och behov i handledningssamtalen.

4 God handledning innefattar ett sektorsövergripande samarbete

Eleven eller den studerande har rätt att få handledning av all personal i skolan eller läroanstalten.

I handledningen kan även följande personer delta:

- vårdnadshavaren
- andra elever eller studerande
- företrädare för arbetslivet eller sysselsättnings-tjänster
- elev- eller studerandevårdens personal
- andra aktörer som samarbetar med utbildningsanordnaren.

Med sektorsövergripande handledning avses en handledning av eleven eller den studerande, där man använder sig av den gemensamma expertisen hos både utbildningsanordnarens personal och andra aktörer inom handledning. Inom sektorsövergripande handledning arbetar man som ett team. I teamet ansvarar en utnämnd expert för elevens eller den studerandes handledningsprocess som helhet. I det sektorsövergripande arbetet identifierar man elevens eller den studerandes färdigheter och utmaningar i ett tidigare skede och på ett mångsidigare sätt. Fördelarna med sektorsövergripande samarbete är att man får snabb tillgång till information, kontinuitet i handledningsprocesserna, effektivare användning av resurserna och att man undviker överlappande verksamhet.

God handledning innefattar ett sektorsövergripande samarbete när

- aktörerna har en gemensam förståelse av målen, innehållet, metoderna och arbetssätten
- aktörerna har tydliga ansvarsområden och en arbetsfördelning
- alla aktörers sakkunskap kommer till användning
- utbildningsanordnaren samordnar och leder handledningen
- handledningen främjar förtroende, gemensam diskussion och medvetenhet om olika experters ansvarsområden.

5 God handledning är jämlik, jämställd och etiskt hållbar

Främjande av likabehandling och jämställdhet hör till skolornas och läroanstalternas skyldigheter. Jämlika och jämställda möjligheter till lärande och studier stöder elevernas och de studerandes möjligheter att utvecklas till sin fulla potential och känna sig som aktiva medborgare.

Handledaren är medveten om sina egna och samhällets värderingar, trosuppfattningar och normer, och kan därmed ge etiskt hållbar handledning. Kriterierna för god handledning och de etiska principer som styr handledningsverksamheten gör det möjligt att öppna upp handledningens värderingar, betydelse och kärnfrågor för såväl elever och studerande som andra aktörer i samhället.

I handledningssituationer fäster man uppmärksamhet vid gruppanda och attityder. Eleven eller den studerande har rätt att delta i handledningen utan rädsla för mobbning, trakasserier, diskriminering eller våld. Personalen ska ingripa i osakligt bemötande.

God handledning är jämlik, jämställd och etiskt hållbar när den

- skapar en förtroendefull handledningssituation som eleven eller den studerande kan delta och engagera sig i
- beaktar kulturell mångfald och är språkmedveten
- tryggar jämlikt bemötande och främjar likabehandling genom tillgängliga tjänster
- respekterar människovärdet
- främjar självbestämmanderätten
- främjar välbefinnandet
- främjar färdigheter och kunnande för en hållbar framtid
- främjar kontinuerligt lärande
- främjar jämställdhet mellan könen.

6 God handledning stöder den utvidgade läroplikten och samarbetet i övergångsskedena

Målet för den utvidgade läroplikten är att alla som slutför den grundläggande utbildningen ska avlägga en utbildning på andra stadiet.

Anordnarna av grundläggande utbildning, gymnasieutbildning och yrkesutbildning, andra anordnare av utbildning som omfattas av läroplikten samt i sista hand boendekommunen har en skyldighet att handleda och övervaka fullgörandet av läroplikten.

HANDLEDNINGS- OCH TILLSYNSANSVAR

- En läropliktig ska före utgången av den sista årskursen inom den grundläggande utbildningen söka till en utbildning på andra stadiet, en utbildning i övergångsskedet eller någon annan utbildning som omfattas av läroplikten. Skyldigheten att söka till en utbildning fortsätter tills den läropliktiga får en plats inom en utbildning.
- Efter att den grundläggande utbildningen slutförts kvarstår ansvaret för handledning, stöd och övervakning för en läropliktig hos anordnaren av grundläggande utbildning tills den läropliktiga inleder sina studier i en utbildning efter den grundläggande utbildningen.
- Om en läropliktig som slutfört den grundläggande utbildningen blir utan studieplats på andra stadiet är anordnaren av grundläggande utbildning skyldig att meddela om detta till boendekommunen, som ska ta ansvaret för den

unga. Kommunen ska utreda den ungas helhetssituation och stödbehov tillsammans med den läropliktiga och hans vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare. Den läropliktigas boendekommun ska handleda och övervaka att läroplikten uppfylls, om det inte har bestämts att handledningen och tillsynen ska skötas av någon annan aktör. Om en ung person i läropliktsålder flyttar till kommunen från ett annat land, ska boendekommunen säkerställa att den unga söker sig till utbildning och börjar fullgöra sin läroplikt.

- När en studerande inleder en utbildning på andra stadiet övergår ansvaret för handledning, stöd och tillsyn till anordnaren av gymnasie- eller yrkesutbildning.

De olika utbildningarna i övergångsskedet har slagits ihop till en enhetlig utbildningshelhet, utbildning som handleder för examensutbildning (Hux). Utbildningen består av olika delar som man flexibelt kan kombinera till en helhet som utgår från den enskilda studerandes behov. På så sätt främjar man den studerandes övergång till en utbildning på andra stadiet. Utbildningen som handleder till arbete och självständigt liv (TELMA) fortsätter som en egen utbildningshelhet.

Läroplikten kan fullgöras i en utbildning inom det fria bildningsarbetet som ordnas vid en folkhögskola under ett år. Utbildningens mål är att främja den studerandes studier efter eget val och ge den studerande färdigheter att fortsätta studera i en utbildning efter den grundläggande utbildningen.

En läropliktig som har avlagt den grundläggande utbildningens lärokurs eller motsvarande studier, men som saknar tillräckliga kunskaper i finska eller svenska för att avlägga en utbildning efter den grundläggande utbildningen, kan fullgöra sin läroplikt genom att delta i grundläggande utbildning för vuxna eller utbildning avsedd för invandrare vid en folkhögskola.

God handledning stöder den utvidgade läroplikten och samarbetet i övergångsskedena när den

- gör övergångarna till fortsatta studier, arbete eller andra tjänster smidigare
- förkortar tiden utanför utbildning och arbetsliv
- stärker samarbetet mellan hemmet och skolan/läroanstalten
- stöder ett sektorsövergripande samarbete med olika intressentgrupper (exempelvis samarbete med studerandevården och ungdomsväsendet)
- samordnas och leds av utbildningsanordnaren
- består av tillvägagångssätt som man gemensamt kommit överens om i enlighet med handledningsansvaret.

7 God handledning stöder utvecklingen av färdigheter i karriärplanering

Med färdigheter i karriärplanering avses kompetenser (kunskaper, färdigheter och attityder) som stöder personer i olika åldrar och livssituationer att stärka sin förmåga att hantera sina egna utbildnings- och arbetskarriärer.

Handledningen i färdigheter i karriärplanering börjar i den grundläggande utbildningen, fortsätter på andra stadiet och blir extra viktig i övergångsskedena. God handledning stöder elevens och den studerandes karriärplanering och genomförs på ett sätt som utvecklar elevens och den studerandes förmåga att använda sig av information och fatta beslut. Handledningen ger eleven eller den studerande möjlighet att utgående från sina styrkor ta reda på utbildningsalternativ och framtida sysselsättningsmöjligheter samt att engagera sig i karriärplaneringen.

God handledning stöder utvecklingen av färdigheter i karriärplanering när den

- utvecklar elevens eller den studerandes färdigheter för livslångt lärande
- siktar mot framtiden och beaktar elevens eller den studerandes motivation och färdigheter att söka till fortsatta studier
- möjliggör utarbetandet av en realistisk karriärplan.

HANLEDNING AV FÄRDIGHETER I KARRIÄRPLANERING I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Grunden för färdigheterna i karriärplanering läggs i elevhandledningen i den grundläggande utbildningen. Handledningen stöder utvecklingen av elevens självkännet och ökar elevens kunskap om olika utbildnings- och karriäralternativ. Genom praktisk arbetslivsorientering (PRAO) får eleven möjlighet att bekanta sig med arbetslivet.

God handledning stöder utvecklingen av färdigheter i karriärplanering när

- elevens färdigheter för att använda information och fatta beslut utvecklas
- eleven kopplar sina styrkor till utbildningsalternativ
- eleven känner till sina egna intressen, möjligheter och stödbehov
- elevens färdigheter i karriärplanering och tro på framtiden stärks
- handledningen vägleder för val av fortsatt utbildning och engagerar eleven i denna process
- handledningen klargör vilken inverkan olika utbildningsalternativ har för karriären.

HANDLEDNING AV FÄRDIGHETER I KARRIÄRPLANERING I GYMNASIEUTBILDNINGEN

Handledningsverksamheten är ett gemensamt arbete för personalen inom gymnasieutbildningen. I början av gymnasieutbildningen ska den studerande med stöd av läroanstaltens undervisnings- och handledningspersonal göra upp en studieplan. Planen är också en utgångspunkt för karriärplaneringen. Den innehåller en plan för studierna, en plan för studentexamen samt en karriärplan och plan för fortsatta studier. Planen uppdateras regelbundet när studierna framskrider och den stöder övergången till både fortsatta studier och arbetslivet.

God handledning stöder utvecklingen av färdigheter i karriärplanering när

- den studerande får kunskaper och färdigheter som hen behöver i gymnasiestudierna och fortsatta studier samt senare i arbetslivet
- den studerande känner till centrala informationskällor, handledningstjänster och ansökningssystem för fortsatta utbildningar, arbetslivet och karriärplanering
- den studerande lär sig bedöma olika informationskällors tillförlitlighet och ändamålsenlighet
- handledningen främjar jämlikhet och förebygger marginalisering i utbildningen och arbetslivet
- handledningen förebygger segregation i val av utbildning och i arbetslivet genom en genusmedveten handledning
- sektorsövergripande handledning även är möjlig om en läropliktig inte har fått en plats för fortsatta studier i en utbildning som leder till en examen.

HANDLEDNING AV FÄRDIGHETER I KARRIÄRPLANERING I YRKESUTBILDNING

Inom yrkesutbildningen utvecklas färdigheterna i karriärplanering i processen för den personliga utvecklingsplanen för kunnandet (PUK). I det första PUK-samtalet kartlägger den studerande och handledaren tillsammans den studerandes utgångsläge, karriärplan och målsättningar. Planen uppdateras under utbildningen.

God handledning stöder utvecklingen av färdigheter i karriärplanering när den

- utvecklar den studerandes färdigheter för att söka arbete och presentera sitt kunnande
- ger den studerande verktyg för att utveckla sin självstyrning, stärka sin yrkesidentitet och kompetens samt delta i nätverk inom sin bransch
- ger den studerande möjlighet att reflektera över sitt lärande och sin professionella utveckling både som individ och som medlem i en grupp i olika skeden av studierna
- stöder den studerandes förmåga att göra val gällande sin examen och karriär
- stöder den studerande att söka information om arbetsmarknaden, yrken och möjligheter till fortsatta studier
- förebygger segregation i val av utbildning och i arbetslivet genom en genusmedveten handledning
- även kan innefatta sektorsövergripande handledning om en läropliktig inte har fått en plats för fortsatta studier i en utbildning som leder till en examen.

8 God handledning främjar ett aktivt samarbete med arbetslivet

God handledning genomförs på ett sätt som utvecklar den studerandes ansvar för sitt eget lärande och stärker hans aktörskap i föränderliga situationer i arbetslivet. Arbetslivsfärdigheter är bland annat förmåga att lära sig nytt, kontinuerligt lärande och utveckling av sitt eget kunnande. Även god social kompetens och samarbetsförmåga, resiliens och förmåga att förutse framtida kompetenser är viktiga färdigheter i arbetslivet. Skolornas och läroanstaltarnas undervisande och handledande personal samt arbetslivsaktörer har ett gemensamt ansvar för att främja de studerandes arbetslivsfärdigheter och kunnande.

God handledning främjar ett aktivt samarbete med arbetslivet när den

- stöder och utvecklar elevens eller den studerandes arbetslivs- och arbets sökningsfärdigheter genom sektorsövergripande samarbete
- främjar välbefinnande och aktörskap vid förändringar i studie- och arbetskarriären
- stöder utvecklingen av kunnandet i olika skeden av studierna och arbetslivet
- ger möjlighet att identifiera egna styrkor, skapa nätverk och sikta framåt.

God handledning främjar ett aktivt samarbete med arbetslivet i den grundläggande utbildningen när handledningen

- utvecklar elevens färdigheter för arbetslivet
- ger eleven möjlighet att lära känna olika yrkesområden och branscher samt entreprenörskap
- kopplar den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) till undervisningen
- är systematisk och målinriktad, och den utvecklas kontinuerligt för att främja jämlikheten och jämställdheten.

God handledning främjar ett aktivt samarbete med arbetslivet i gymnasieutbildningen när

- den studerandes färdigheter för entreprenörskap och arbetslivet fördjupas
- den studerandes planer för framtiden och fortsatta studier blir klarare
- den studerandes kunskap om arbetslivet ökar
- den studerandes individuella val i fråga om övergång till fortsatta studier och arbetslivet stärks
- handledningen stärker betydelsen av arbetslivsfärdigheter i studierna.

God handledning främjar ett aktivt samarbete med arbetslivet i yrkesutbildning när

- den studerande förvärvar det yrkeskunnande som behövs i arbetslivet på ett praktiskt sätt, i verkliga arbetsmiljöer och situationer
- handledningen stöder utvecklingen av den studerandes arbetslivsfärdigheter och färdigheter för att söka arbete samt den studerandes sysselsättning
- handledningen gör det möjligt för den studerande att på ett brett plan bekanta sig med arbetsuppgifter inom sin bransch, i arbetslivet och inom företagande.

PLANERING, SAMORDNING OCH UTVECKLING AV HANDLEDNINGEN – KRITERIERNA FÖR GOD HANDLEDNING SOM EN DEL AV DET LOKALA KVALITETSSYSTEMET

Genomförandet av god handledning innebär handledning enligt planen, tydlig ledning och systematisk utvärdering av handledningen. I planen för handledning definierar utbildningsanordnaren handledningsverksamheten. Syftet med planen är att stärka genomförandet, samordningen och ledningen av handledningen.

Plan för handledning

Planen för handledningen stöder genomförandet av handledning, undervisning och utbildning av hög kvalitet. I planen beskrivs hurdan stöd eleverna eller de studerande ska få i olika skeden av sina studier. I planen definieras bland annat målen, metoderna och rutinerna för handledningen, såsom strukturerna för anordnandet samt arbets- och ansvarsfördelningen. I planen fastställer man vilka aktörerna i handledningen är och hur man främjar samhörigheten i handledningen. Planen utarbetas i samarbete med skolans eller läroanstaltens personal, elever eller studerande, vårdnadshavare och intressentgrupper. I planen är det också bra att pre-

cisera tyngdpunkterna i verksamheten samt skolans eller läroanstaltens särdrag.

Målet med planen är att stödja genomförandet av handledningen så att eleven eller den studerande alltid får den handledning hen behöver. I handledningsplanen beskrivs också handledningens metoder och rutiner vid övergångar och samarbetet i övergångsskeden, såsom övergångar under och efter utbildningen, handledningsnätverk samt samarbete med vårdnadshavarna och arbetslivet. Genom planen säkerställer man att handledningen och rutinerna i övergångsskedena är systematiska och välfungerande.

Det är bra att regelbundet följa upp hur planen genomförs och hur väl den fungerar. Som en del av utvärderings- och utvecklingsarbetet kan man i planen fastställa vad man följer upp och vilka verktyg man använder för att utvärdera handledningen. Utgående från den information som samlas in kan man utvärdera och utveckla handledningstjänsterna. Planen kan uppdateras regelbundet.

I skolan och läroanstalten ska man säkerställa den undervisande och handledande personalens kompetens, behörigheter och resurser, så att handledningen kan genomföras på ett högklassigt sätt. Ständiga förändringar i verksamhetsmiljön leder till ett behov av kontinuerlig och gemensam utveckling av handledningsverksamheten samt spridning av goda modeller och erfarenheter.

Utvärdering och utveckling av verksamheten – handledning som en del av kvalitetsarbetet

Betydelsen och behovet av livslång handledning har ökat i samhället. Därför finns det behov av att systematiskt samla in uppgifter om handledningens kvalitet, tillgänglighet, effekter och utvecklingsområden. Utveckling av handledning som baserar sig på forskningsresultat och ledning genom information utgör utvecklingsområden både i Finland och i många andra länder i Europa. Kriterierna för god handledning är ett sätt att främja utvecklingen av det nationella kvalitets- och utvärderingssystemet för handledning.

Handledningens kvalitet, resultat och effekter utvärderas med både kvalitativa och kvantitativa indikatorer. Därtill har handledningen både omedelbara resultat och långsiktiga effekter. I utvärderingen måste man beakta att även andra faktorer än handledningen inverkar på handledningens långsiktiga effekter. Den individuella situationen, läget på arbetsmarknaden och den utbildningspolitiska situationen samt globala förändringar kan påverka på längre sikt.

Det är möjligt att utvärdera handledningens resultat ur elevens eller den studerandes perspektiv utgående från olika enkäter som lyfter upp deras erfarenheter. Exempelvis innehåller studeranderespondens inom yrkesutbildningen, Gymnasiebarometern, enkäten Hälsa i skolan, PISA-undersökningarna och Ungdomsbarometern information om elevernas och de studerandes erfarenheter. Utvärderingsmetoden RUORI lämpar sig särskilt som verktyg för självvärdering för studerande med behov av särskilt stöd inom yrkesutbildningen.

Nationella centret för utbildningsutvärdering, NCU publicerar nationella utvärderingsresultat som stöder kvalitetsledningen av handledningen i skolorna och läroanstalterna. Utvärderingarna ger information om handledningens kvalitet, tillgänglighet och effekter vid tidpunkten för utvärderingen.

Skolorna och läroanstalterna samlar in uppgifter om handledningens kvalitet som en del av kvalitetslednings- och utvärderingssystemet, men innehållet och omfattningen på uppgifterna varierar. En regelbunden kvalitativ utvärdering av handledningen vid skolorna och läroanstalterna gör det ändå möjligt att identifiera utmaningarna, utveckla rutinerna för handledningen samt att leda genom information.

Det är också möjligt att utvärdera handledningens resultat genom ett flertal kvantitativa indikatorer. Elevernas och de studerandes engagemang i studierna kan mätas kvantitativt till exempel genom att följa upp hur de framskrider i sina studier och se över frånvaron och närvaron samt avbrotten i studierna. Elevens eller den studerandes utexaminering enligt planen, övergång till fortsatta studier, sys-

selsättning eller övergång till andra tjänster mäter också de handledningens resultat. Den information som de kvantitativa mätarna ger beskriver ändå inte som sådan handledningens eller undervisningens resultat. De statistiska uppgifter som man får fram ska gärna analyseras mångsidigt och vid behov kompletteras med till exempel en kvalitativ utvärdering.

Handledningen har också långsiktiga samhällseffekter. Handledningen stärker till exempel syssel-

sättningen och förebygger marginalisering. En väl genomförd handledning har betydande långsiktiga effekter på elevernas och de studerandes liv, eftersom den stärker deras färdigheter för lärande, karriärplanering och arbetsliv.

***God handledning stöder
kontinuerligt lärande och
välbefinnande.***

BAKGRUNDSMATERIAL OCH PUBLIKATIONER

MATERIAL PÅ NÄTET

Utbildningsstyrelsen:

Förebyggande av mobbning, trakasserier, diskriminering och våld <https://www.oph.fi/sv/sag-nej-till-allt-vald>

Planering av jämställdhet och likabehandling i läroanstalterna <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/planering-av-jamstalldhet-och-likabehandling-i-laroanstalterna>

Välbefinnande och stöd i yrkesutbildningen <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/valbefinnande-och-stod-i-yrkesutbildningen>

Jämställdhet och likabehandling i yrkesutbildningen <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/jamstalldhet-och-likabehandling-i-yrkesutbildningen>

eGrunder – tjänst för nationella grunder för läroplaner, examina och utbildningar <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/sv/>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu:

Monikulttuurisen ohjauksen työkalupakki (en svenskspråkig verktygsback ingår) <https://oppimateriaalit.jamk.fi/monikulttuurineno-hjaus/svensksprakig-verktygsback/>

Elinikäisen ohjauksen verkkolehti: Ohjauksen menetelmiä ja käytäntöjä (på finska) <https://verkkolehdet.jamk.fi/elo/category/menetelmia-kaytantoja/>

Opetutorin ohjausosaaminen (på finska) <https://oppimateriaalit.jamk.fi/opetutor/>

Studiehandledarna i Finland r.f. – SOPO:

Etiska principer för studiehandledarens arbete <https://www.sopo.fi/sv/yhdistys-sv/eettiset-periaatteet-sv/>

International Association for Educational and Vocational Guidance, IAEVG:

International Competencies for Educational and Vocational Guidance Practitioners. (på engelska) <https://iaevg.com/competencies>

PUBLIKATIONER

Finländska publikationer:

- Goman, Jani et al. 2021. Särskilt stöd som resurs – Utvärdering av det särskilda stödet inom yrkesutbildningen (på finska, sammanfattning på svenska). Nationella centret för utbildningsutvärdering. <https://karvi.fi/sv/publication/erityinen-tuki-voimavaraksi-arviointi-ammattillisen-koulutuksen-erityisesta-tuesta-10/>
- Goman, Jani et al. 2020. Alternativ, val och nya möjligheter – Utvärdering av ungdomars studievägar och handledningen vid övergången från den grundläggande utbildningen till andra stadiet (på finska, sammanfattning på svenska). Nationella centret för utbildningsutvärdering. <https://karvi.fi/sv/publication/vaihtoehtoja-valintoja-ja-uusia-alkuja-arviointi-nuorten-opintopolusta-ja-ohjauksesta-perusopetuksen-ja-toisen-asteen-nivelkohdassa-3/>
- Guttorm, Tomi et al.. 2017. Verkko-ohjaaja. Opas ohjaukseen sekä tieto- ja neuvontatyöhön verkossa. Oulun ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135733/ePooki%2038_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kauppi, Päivi Annika, Silvonen, Jussi & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) 2015. Toimijuus ja suunnanotto elämässä julkaisussa Toimijuus, ohjaus ja elämänkulku. Itä-Suomen yliopisto. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/15099/urn_isbn_978-952-61-1747-8.pdf
- Lidman, Jukka & Kuure, Tapio (toim.) Yhteisellä työllä parempaa. Opaskirja monenlaisen yhteistyön kehittämiseksi nuorten hyvinvointipalveluissa. <https://www.koordinaatti.fi/system/files/2020-01/yhteisella-tyolla-parempaa.pdf>
- Maunu, Antti. 2019. Opiskelijälähtöinen ja ohjaava: hyvä ammatillinen opettaja opiskelijoiden näkökulmasta julkaisussa Kasvatus 50. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. <https://jyu.finna.fi/Record/arto.016760233>
- Määttä, Mirja (toim.) 2017. Uutta auringon alla? Ohjaamot 2014–2017. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ELY-keskus. <https://www.doria.fi/handle/10024/162149>
- Nykänen, Seija. 2010. Ohjauksen palvelujärjestelyjen toimijoiden käsitykset johtamisesta ohjausverkostossa: matkalla verkostojohtamiseen? Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/37593>
- Raudasoja, Anu, Heino, Sanna & Rinne, Soili. 2021. Ohjauksella rakennetaan kestävää tulevaisuutta. Hämeen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202103197851>
- Rämä, Irene. 2020. Toimintakykyaajattelu perusopetuksen ja toisen asteen välisessä tiedonsiirrossa julkaisussa e-Erika 2/2020. Helsingin yliopisto. <https://journals.helsinki.fi/e-erika/article/view/1442/1405>
- Rämä, Irene. 2020. Toimintakykyaajattelu perusopetuksen ja toisen asteen välisessä tiedonsiirrossa julkaisussa Vetovoima kasvaa yhteistyöllä. Vetovoiman hyvät käytänteet ohjaukseen ja erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen. <https://www.valteri.fi/wp-content/uploads/2020/09/Vetovoima-kasvaa-yhteisty%C3%B6ll%C3%A4.pdf>
- Salmela-Aro, Katariina. 2018. Motivaatio ja oppiminen kulkevat käsi kädessä i Motivaatio ja oppiminen. PS-Kustannus. https://www.ps-kustannus.fi/lisamateriaalit/motivaatio_ja_oppiminen_esipuhe.pdf
- Sandberg, Erja. 2021. Pedagoginen tuki perusopetuksessa ja toisella asteella. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Statsrådet. 2020. Strategin för livslång handledning 2020–2023: LIV-forumet. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162578>
- Statsrådet. 2021. Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162996>
- Vehviläinen, Sanna. 2014. Ohjaustyön opas: Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsingfors. Gaudeamus.
- Vehviläinen, Sanna. 2015. Yhteisöohjauksen solmukohdat: opintojen ohjaus Tampereen yliopistossa julkaisussa Aikuiskasvatus Vol. 35 Nro 4/2015. <https://doi.org/10.33336/aik.94158>
- Vänskä, Kirsti et al. 2011. Onnistuuko ohjaus?: sosiaali- ja terveysalan ohjaustyössä kehittyminen. Edita.

Internationella publikationer:

- Bielecki, Jerzy et al. 2022. Towards a general framework of evaluation of career counselling services: the Polish case in Towards European Standards for Monitoring and Evaluation of Lifelong Guidance System and Services (vol. 1). European Centre for the Development of Vocational Training, Cedefop. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/422672>
- Brown, A., Kettunen, J., Vuorinen, R. et al. 2020. Lifelong guidance policy and practice in the EU. Trends, challenges and opportunities: final report. European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. <https://doi.org/10.2767/91185>
- Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. 2012. Motivation, Personality, and Development Within Embedded Social Contexts: An Overview of Self-Determination Theory in The Oxford Handbook of Human Motivation. Oxford Academic. <https://academic.oup.com/edited-volume/28266/chapter-abstract/213412397?redirectedFrom=fulltext>
- European Lifelong Guidance Policy Network. ELGPN Tools No. 3: The Evidence Base on Lifelong Guidance. A Guide to Key Findings for Effective Policy and Practice. <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no-3.-the-evidence-base-on-lifelong-guidance/>
- European Lifelong Guidance Policy Network. 2015. ELGPN Tools No. 5: Strengthening the Quality Assurance and Evidence-Base for Lifelong Guidance. <http://www.elgpn.eu/publications/elgpn-tools-no-5-strengthening-the-quality-assurance-and-evidence-base-for-lifelong-guidance>
- European Lifelong Guidance Policy Network. 2015. ELGPN Tools No. 6: Guidelines for Policies and Systems Development for Lifelong Guidance. <http://www.elgpn.eu/publications/elgpn-tools-no-6-guidelines-for-policies-and-systems-development-for-lifelong-guidance>
- Peavy, Dr. R Vance. 2000. A Brief Outline of SocioDynamic Counselling 2000: A Co-Constructivist Perspective on Helping. http://www.sociodynamic-constructivist-counselling.com/documents/brief_outline.pdf
- Redekopp, Dave et al. 2015. Evidence-Based Employment Services: Common Indicators. Phase II. Final Research Report. Canadian Research Working Group, CRW. <https://ccdf.ca/wp-content/uploads/2018/09/Common-Indicators-Phase-2-FINAL-REPORT-Dec-21-2015.pdf>
- Savickas, Mark L. et al. 2009. Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century I Journal of Vocational Behavior, Vol. 75, 3. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S000187910900058X>
- Skills Development Scotland. 2020. Delivering Scotland's Career Service. A Focus on Career Management Skills. <https://www.skills-developmentScotland.co.uk/media/46449/delivering-scotlands-careers-service-2020.pdf>
- Vuorinen, Raimo & Kettunen, Jaana. 2022. Exploring the potential of a systemic approach for monitoring and evaluating career guidance systems and services in Towards European standards for monitoring and evaluation of lifelong guidance systems and services. (Vol. I). European Centre for the Development of Vocational Training, Cedefop. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/422672>
- Weber, Peter C. 2022. Monitoring and evaluating the German lifelong guidance programme: a proposal in the context of the professionalisation of guidance counsellors in Towards European standards for monitoring and evaluation of lifelong guidance systems and services. (Vol. I). European Centre for the Development of Vocational Training, Cedefop. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/422672>

BILAGA 1 CENTRALA BEGREPP

Etiskt hållbar handledning

Etiskt hållbar handledning respekterar elevernas och de studerandes mål, önskemål och känslor. Handle-daren förstår hur de egna värderingarna inverkar på handledningen och är medveten om gränserna för det egna kunnandet. Etiskt hållbar handledning främjar välbefinnandet och jämlikheten.

Särskilt stöd

Med särskilt stöd avses systematiskt pedagogiskt stöd som grundar sig på elevernas och de studerandes mål och färdigheter samt särskilda undervisnings- och studiearrangemang.

Global handledning

Med global handledning avses verksamhet som handleder eleven eller den studerande mot ett aktivt världs-medborgarskap och att beakta mänskliga rättigheter samt främja hållbar utveckling och global rättvisa.

Kontinuerligt lärande

Med kontinuerligt lärande avses utveckling av kunnandet som sker flexibelt i olika livsskeden och miljöer.

Språkmedveten handledning

Språkmedveten handledning innebär medvetenhet om olika språk, särskilda språkliga behov och beaktandet av dem i handledningen. Genom språkmedvetenhet kan man undanröja hinder för deltagande och förståelse.

Kulturell mångfald

Kulturell mångfald i handledningen innebär att olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och interagerar med varandra. Interaktion med människor med olika kultur- och åskådningsbakgrunder förutsätter att man förstår och respekterar sin egen och andras kultur- och åskådningsbakgrund.

Sektorsövergripande handledning

Med sektorsövergripande handledning avses verksamhet som samlar olika experter inom handledning och där eleven eller den studerande står i centrum. Sektorsövergripande handledning innefattar ett samarbete mellan representanter för olika yrkesgrupper inom en eller flera organisationer, eleven eller den studerande och samarbetspartner.

Handledning i flera kanaler

Handledning i flera kanaler innebär att man använder sig av olika verktyg och tekniska lösningar i samband med individuell handledning, kamrathandledning och grupphandledning i olika lär- och handledningsmiljöer.

Övergångsskede

Med övergångsskeden avses situationer där en elev eller en studerande till exempel övergår från ett utbildningsstadium till ett annat, från en utbildningsform eller examen till en annan, från handledande utbildning till examensinriktad utbildning eller från utbildning till arbetslivet. Övergångsskedet kan också ses som en längre tidsperiod, där den unga stegvis riktar in sig på valet av utbildning och yrke.

Handledare

En handledare är en person som handleder eleven eller den studerande i enlighet med sin egen befattningsbeskrivning.

Plan för handledningen

Planen för handledningen stärker planeringen, samordningen, ledningen och genomförandet av handledningen.

Lärmiljö

Undervisningen, handledningen, studierna och lärandet sker i lärmiljön. Lärmiljöer kan till exempel vara en skola, en läroanstalt, en arbetsplats eller olika miljöer på nätet.

Läroplikt

Den utvidgade läroplikten trädde i kraft år 2021. Läroplikten upphör när den unga fyller 18 år eller när hen slutför en utbildning på andra stadiet före det.

Resiliens

Resiliens uppstår i samspelet mellan individen och miljön. Resiliens är psykisk motståndskraft, flexibilitet och förmåga att orientera sig på nytt och den varierar i olika livssituationer. Resiliens tar sig uttryck i att man klarar av sin vardag trots utmaningar, stress eller förändringar.

Tillgänglig handledning

Tillgänglig handledning främjar jämlikheten och lägger fokus på eleven eller den studerande och hens helhetssituation.

Med *tillgängliga handledningstjänster* avses den immateriella miljön såsom information, webbplatser och tjänster.Handledningstjänsterna behöver också vara tillgängliga i fråga om den fysiska, psykiska och sociala miljön. I skolor och läroanstalter innebär det till exempel att lokalerna, olika lärmiljöer, handledningsmetoderna och gruppandan stöder elevernas och de studerandes känsla av delaktighet och jämlikhet.

Med *språklig tillgänglighet* avses att handledningen, materialet och de digitala tjänsterna är tillgängliga i en lättläst och begriplig form.

Med *social tillgänglighet* avses en accepterande atmosfär, öppna attityder och jämlik service.

Med *psykisk tillgänglighet* avses att människor värdesätts och blir hörda samt får möjlighet att använda sina förmågor, kunskaper och färdigheter.

Fysisk tillgänglighet gäller lokaler, rörlighet och säkerhet.

Segregation i utbildningsval

Med segregation i utbildningsval avses stereotypa utbildningsval kopplade till exempelvis kön, etnisk bakgrund eller ålder.

Genusmedveten handledning

Genusmedveten handledning innebär att man kan se varje elev eller studerande som en individ. I handledningen strävar man efter att elever och studerande inte ska socialiseras enligt sitt kön.

Aktörskap

Aktörskap beskriver den interaktiva relationen mellan eleven eller den studerande och hens lär- och handledningsmiljö. Eleven eller den studerande är en aktiv aktör i sin egen handledningsprocess.

Verksamhetsmiljö

Handledningen sker i en verksamhetsmiljö, som beaktar relationerna mellan lärandet, arbetslivet och samhället.

Färdigheter i karriärplanering

Färdigheter i karriärplanering innebär att man medvetet kan göra val och fatta beslut som är betydelsefulla för en själv med tanke på framtiden.

Kamrathandledning

I kamrathandledningen kan elever och studerande dela med sig av sina erfarenheter, få stöd och handledning samt lära av varandra. Det viktiga är möjligheten till en jämlik och ömsesidig dialog.

BILAGA 2 CENTRAL LAGSTIFTNING

Gymnasielag

Gymnasielag 714/2018 - Uppdaterad lagstiftning - FINLEX ®

Lag om elev- och studerandevård

Lag om elev- och studerandevård 1287/2013 - Uppdaterad lagstiftning - FINLEX ®

Lag om grundläggande utbildning

Lag om grundläggande utbildning 628/1998 - Uppdaterad lagstiftning - FINLEX ®

Lag om yrkesutbildning

Lag om yrkesutbildning 531/2017 - Uppdaterad lagstiftning - FINLEX ®

Läropliktslag

Läropliktslag 1214/2020 - Uppdaterad lagstiftning - FINLEX ®

Utbildningsstyrelsen
PB 380
(Hagnäskajen 6)
00531 Helsingfors

[utbildningsstyrelsen.fi](https://www.utbildningsstyrelsen.fi)